

Το θεσμικό πλαίσιο των διατλαντικών σχέσεων (Εμμανουέλα Πετράκη, ΜΑ Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=159280>]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Το θεσμικό πλαίσιο των διατλαντικών σχέσεων

Οι διπλωματικές σχέσεις μεταξύ των ΗΠΑ και της Ευρώπης ξεκινούν το 1953, το επόμενο έτος η Αντιπροσωπεία της τότε ΕΚΑΧ αποκτά το δικό της γραφείο στην Ουάσιγκτον. Εξήντα περίπου χρόνια αργότερα η Αντιπροσωπεία αυτή έχει εξελιχθεί σε μια πλήρη διπλωματική αποστολή (Delegation of the European Union to the United States) που εκπροσωπεί την ΕΕ πλέον, στις συναλλαγές της με τις ΗΠΑ. Σε συνεργασία με τις πρεσβείες των δυο πλευρών, κυβερνητικούς παράγοντες, ΜΜΕ και την ακαδημαϊκή κοινότητα, η Αντιπροσωπεία έχει ως στόχο να ευαισθητοποιήσει για τα ευρωπαϊκά ζητήματα προάγοντας τη σημασία των διατλαντικών σχέσεων στην αμερικανική κοινωνία. Από το 1964 διατηρεί επίσης γραφείο στην Νέα Υόρκη με το οποίο πλέον η ΕΕ εκπροσωπείται στον ΟΗΕ. Ενώ το 2010 δημιουργήθηκε στην Ουάσιγκτον Γραφείο Διαμεσολάβησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (EPLO) (EU Delegation to US, 2014).

1.1 Διατλαντική Διακήρυξη (Transatlantic Declaration TD)

Η επισημοποίηση των διατλαντικών σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ έγινε το Νοέμβριο του 1990 με την υπογραφή της Διατλαντικής Διακήρυξης. Η Διακήρυξη θεσμοθέτησε τον τακτικό διάλογο των μερών, συμπεριλαμβανόμενης της ετήσιας συνόδου κορυφής, με τους εταίρους να τονίζουν ιδιαίτερα την αναγκαιότητα συντονισμού και αμοιβαίων ανταλλαγών σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος, πολιτικού και οικονομικού περιεχομένου, ώστε να φέρουν πιο κοντά τις θέσεις τους (με την επιφύλαξη πάντα της ανεξαρτησίας τους). Η TD θέτει τη βάση για

συνεργασία στον οικονομικό τομέα με στόχο περαιτέρω βήματα για την απελευθέρωση του εμπορίου αλλά και την εφαρμογή των αρχών της GATT που αφορούν το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών αλλά και τις επενδύσεις. Επιπλέον, προβάλλει τη σημασία ενός κοινού σχεδίου στο χώρο της επιστήμης, της τεχνολογίας και της εκπαίδευσης. Βασική επιδίωξη είναι να καταφέρουν οι δυο πλευρές του Ατλαντικού να αντιμετωπίσουν τις διεθνείς προκλήσεις σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και την ενέργεια καθώς και την πρόληψη της ρύπανσης. Ειδικότερα, τα μέρη ανακοινώνουν συντονισμένη δράση για τη καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του διεθνούς εγκλήματος, τη διάδοση πυρηνικών και χημικών όπλων, τη διακίνηση και κατανάλωση ναρκωτικών (European External Action Service, 2013).

Γίνεται επομένως ξεκάθαρο ότι η TD θέλησε κατά κύριο λόγο να διασφαλίσει ότι η διατλαντική σχέση συμβαδίζει με την επιτάχυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, 16 ιδιαίτερα στον απόηχο των δραματικών αλλαγών στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Για το λόγο αυτό επικεντρώθηκε στον προσδιορισμό των αξιών και των πεποιθήσεων που ενώνουν την ΕΕ και τις ΗΠΑ πάρα στην πρακτική διάσταση της διατλαντικής συνεργασίας (DG External Relations, 2005).

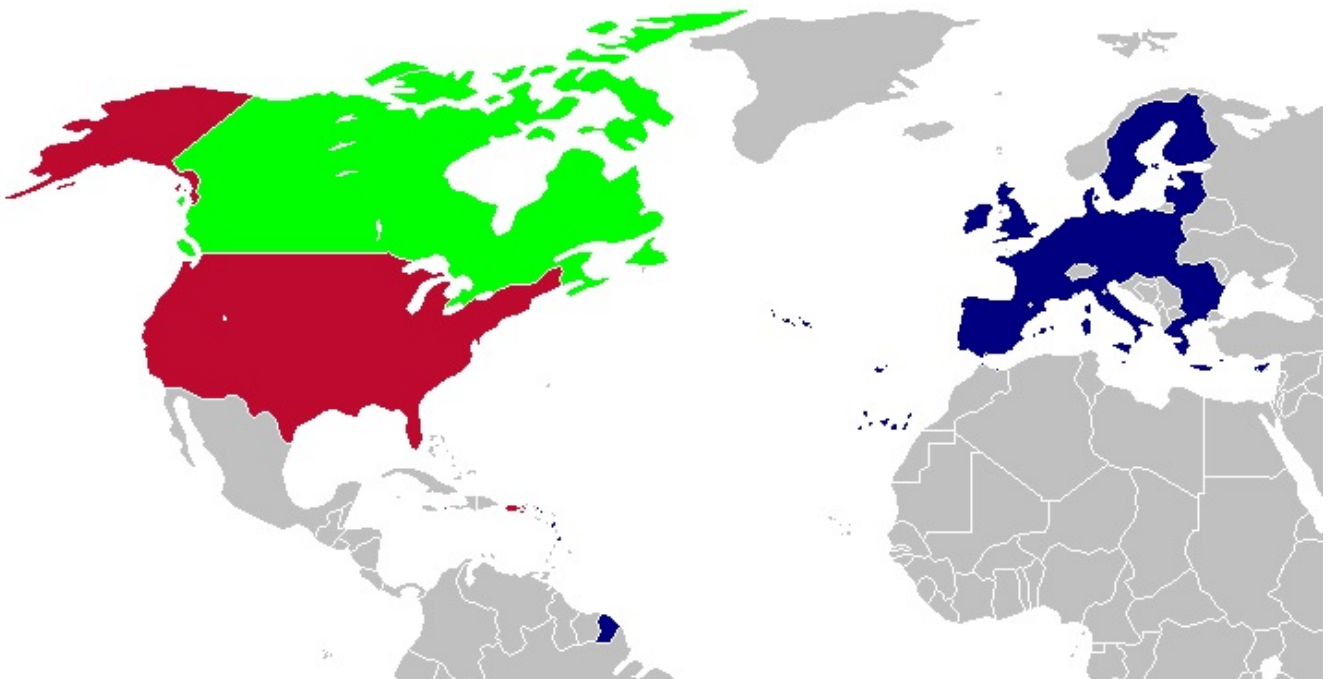
1.2 Νέα Διατλαντική Ατζέντα (New Transatlantic Agenda NTA)

Ωστόσο σταδιακά αρχίζει να εκφράζεται ανησυχία για την πρόοδο της διατλαντικής σχέσης. Η TD μπορεί να έφερε κοντά τις δυο πλευρές, αλλά οι εμπορικές διενέξεις έθεταν σε κίνδυνο τη συμμαχία καθιστώντας απαραίτητη μια νέα προσέγγιση. Έτσι το Δεκέμβριο του 1995 ο Αμερικανός πρόεδρος Clinton και ο Ισπανός πρωθυπουργός Felipe González υπέγραψαν τη Νέα Διατλαντική Ατζέντα στη σύνοδο κορυφής της Μαδρίτης (US mission to EU, 2014) Η NTA συμπλήρωσε τη Διακήρυξη του 1990, ενώ όμως η τελευταία είχε κυρίως συμβουλευτικό χαρακτήρα, η NTA έκανε λόγο για κοινή δράση. Συγκεκριμένα η NTA στηρίζεται σε τέσσερις βασικούς άξονες:

1. Προώθηση της ειρήνης και της σταθερότητας, της δημοκρατίας και της ανάπτυξης σε όλο τον κόσμο
2. Αντιμέτωπιση των παγκόσμιων προκλήσεων όπως το διεθνές έγκλημα, η τρομοκρατία και η διακίνηση ναρκωτικών
3. Επέκταση του παγκόσμιου εμπορίου και οικοδόμηση στενότερων οικονομικών σχέσεων

4. Δημιουργία δεσμών πέρα από τον Ατλαντικό και διασφάλιση μακροχρόνιας αφοσίωσης στη διατλαντική συνεργασία

Επιπρόσθετα, προβλέπει ειδικότερες δράσεις για την προώθηση των παραπάνω στόχων όπως η διασφάλιση της σταθερότητας στην πρώην Γιουγκοσλαβία, η αναδιάρθρωση των χωρών της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, η προώθηση της δημοκρατίας στη Ρωσία, την Ουκρανία και την Τουρκία και η ενίσχυση της ανθρωπιστικής βοήθειας. Τα μέρη για μια ακόμη φορά δηλώνουν τη στήριξή τους στον ΠΟΕ και την πλήρη εφαρμογή των δεσμεύσεων του Γύρου της Ουρουγουάης. Εμφανής ακόμα είναι η πρόθεση τους να δημιουργήσουν μια νέα Διατλαντική Αγορά με την προοδευτική μείωση ή την εξάλειψη των φραγμών στις συναλλακτικές ροές. Για πρώτη φορά στο διάλογο μετέχουν ενδιαφερόμενοι από τους κύκλους των επιχειρηματιών και των εργαζομένων καθώς και την εκπαιδευτική κοινότητα με σκοπό την εμβάθυνση συνεργασίας των πολιτών στις δυο πλευρές του Ατλαντικού. Προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή των παραπάνω μέτρων ΕΕ και ΗΠΑ υιοθέτησαν ένα Κοινό Σχέδιο Δράσης (Joint Action Plan), με τη συνεργασία βέβαια να επεκτείνεται και πέρα από αυτό βελτιώνοντας το διάλογο μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών (Madalina, 2014).

Η ΝΤΑ αποτελεί ένα αξιοσημείωτο πείραμα διεθνούς διακυβέρνησης για τρεις βασικούς λόγους. Πρώτον, παραδοσιακά οι σχέσεις ΕΕ και ΗΠΑ ασχολούνται κυρίως με το εμπόριο, ωστόσο η εν λόγω συμφωνία έδωσε ξεχωριστή σημασία σε ένα πολύ ευρύτερο φάσμα θεμάτων. Δεύτερον, η ΝΤΑ αντιπροσωπεύει μια συντονισμένη αλλά εξαιρετικά ασυνήθιστη προσπάθεια θεμελίωσης στενών και διαρκών διατλαντικών δεσμών σε διακυβερνητικό, διακρατικό και διεθνικό

επίπεδο. Ενώ τέλος, αποτελεί μέσο ενοποίησης απουσία ενός αυστηρού θεσμικού πλαισίου εγκαθίδρυσης οργάνων ή κανονιστικής εναρμόνισης, επιδιώκοντας την επίσημη ή ανεπίσημη συνεργασία μεταξύ των εκατέρωθεν ρυθμιστικών αρχών (Pollack, 2005).

Ωστόσο, η ΝΤΑ έχει δεχτεί κατά καιρούς αυστηρή κριτική. Σύμφωνα με μελέτη που διεξήγαγε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2005 (Review of the framework for relations between the EU and the US, Peterson et al.), η ΝΤΑ χαρακτηρίζεται από έλλειψη πολιτικής δέσμευσης γεγονός που οφείλεται στην αποτυχία να εμπλέξει τις εκατέρωθεν νομοθετικές αρχές. Αν και αποτέλεσε ένα φιλόδοξο σχέδιο κατέληξε υπερφορτωμένη με πάρα πολλά ζητήματα χωρίς να δίνει προτεραιότητα σε στρατηγικά ερωτήματα. Ένα κρίσιμο πρόβλημα φαίνεται να είναι το χαμηλό προφίλ του διαλόγου, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ καθώς και η διαδεδομένη άγνοια για την ΕΕ και το σκοπό της. Επίσης άλλα ζητήματα σχετίζονται με την ίδια την ΕΕ, το ρόλο της στη παγκόσμια σκηνή και την ανομοιογένεια που τη χαρακτήριζε λίγο πριν τις αρχές του 21ου αιώνα. Μάλιστα ένας από τους πρωτεργάτες της ΝΤΑ παραδέχτηκε ότι η συμφωνία προέκυψε όντας η δεύτερη καλύτερη εναλλακτική καθώς η δημιουργία μιας Διατλαντικής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών κρίθηκε υπερβολικά φιλόδοξη και συνεπώς μη πραγματοποιήσιμη. Εν τω μεταξύ το κοινό σχέδιο δράσης που συνόδευε την ΝΤΑ γρήγορα θεωρήθηκε ξεπερασμένο παράγοντας ελάχιστα αποτελέσματα.

Ο Peterson [1] υποστηρίζει ότι οι θεσμοί της ΝΤΑ από κατασκευής εξαρτώνται από τη βούληση των ελίτ σε ΕΕ και ΗΠΑ, οπότε συχνά είναι αναγκαίο να συμβιβαστούν αποκλίνουσες πεποιθήσεις και αξίες. Βέβαια πάρα τις αρχικές διαφωνίες τελικά επήλθε σύμφιξη παρά χαλάρωση των διατλαντικών σχέσεων, με εμφανή αποτελέσματα κυρίως στις οικονομικές σχέσεις και το εμπόριο αλλά όχι στο πεδίο των αμυντικών σχεδιασμών και της ασφάλειας. Σε γενικές γραμμές ο θεσμός υπήρξε επιτυχής αλλά σε ένα πλαίσιο φθινουσών προσδοκιών και με την απουσία οποιουδήποτε πραγματικά στρατηγικού διάλογου. Ωστόσο η ΝΤΑ, τουλάχιστον με αυτό το όνομα, είχε κάνει τον κύκλο της και ήταν πλέον απαραίτητο ν' ανανεωθεί (DG External Relations, 2004).

[Συνεχίζεται]

1. Ο John Peterson είναι καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής στο πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου και αποτέλεσε τον επικεφαλής της ομάδας που εκπόνησε την έκθεση της Γενικής Διεύθυνσης Εξωτερικών Σχέσεων με τίτλο «Review of the framework for relations between the EU and the US» το 2005.